

بررسی زوال کلان ساختارها و الگوهای بلاغی در ترجمه رسانه‌ای و بیان راهبردها

سجاد فرخی پور^۱

تاریخ پذیرش نهایی: آبان ۹۷

تاریخ دریافت مقاله: آذر ۹۶

چکیده

یکی از مولفه‌های مهم شکلی و ساختاری در نظام زبان‌های مختلف دنیا الگوهای بلاغی و مشخصه‌های ژانری هستند که کلان ساختارهای گفتمان‌های مختلف را تشکیل می‌دهند و نقش مهمی در ایجاد معنا و انتقال پیام ارتباطی بر عهده دارند. عدم آشنایی مترجمان متون تخصصی با این ویژگی‌های ژانری و الگوهای بلاغی، باعث زوال ساختار کلان متن‌ها و الگوهای بلاغی متون و در نتیجه نقص در ترجمه می‌شود. یکی از بخش‌های مهمی که بروز این نقص آسیب‌های فراوانی را به دنبال دارد، ترجمه متون مطبوعاتی و رسانه‌ای است. به همین دلیل، تحقیق حاضر با استفاده از روش تحلیل ژانر و با بهره‌گیری از چارچوب نظری سویلز (۱۹۹۰) و جارچوب نظری سه بعدی‌هالییدی (۱۹۹۷)، تعداد ۲۰ نمونه از اخبار سیاسی و اقتصادی ترجمه شده در خبرگزاری مهر ایران، که به روش نمونه برداری تصادفی انتخاب شده بودند، را مورد تحلیل ژانر قرار داد و زوال کلان ساختارها و الگوهای بلاغی در ترجمه فارسی این نمونه‌ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که بخش‌های مهمی از الگوهای بلاغی و ساختارهای کلان تاثیرگذار معنایی در هنگام ترجمه از انگلیسی به فارسی از بین می‌روند و موجب نقص در ترجمه می‌شوند. این نقص به دلیل عدم آشنایی مترجمان ایرانی با الگوهای بلاغی متون اصلی تخصصی است. از اینرو در این تحقیق با در نظر گرفتن مبانی نظری و عملی ترجمه و آموزه‌های تدریس زبان دوم، راهبردهایی برای برون رفت از این مشکل پیشنهاد شده است.

واژگان کلیدی: الگوی بلاغی، ترجمه، کلان ساختار، خبر.

مقدمه

رویکردهای زبان‌شناسانه به ترجمه، اصل ترجمه را بر مفاهیم زبان‌شناسی استوار می‌دانند به طوری که فرایند ترجمه را جایگزینی یک شکل متنی با یک شکل متنی معادل در زبان هدف می‌دانند که مبتنی بر نظام‌های زبانی مبدا و مقصد است. (پییم، ۲۰۱۲) این رویکرد به ترجمه دارای شدت و ضعف در چشم انداز است. در نگاه افراطی تر، برابری ارزش بین مبدا و مقصد در حیطه زبانشناختی است که اغلب حوزه ترجمه لفظ به لفظ را شامل می‌شود اما در نگاه معدل تر، برابری ارزش به صورت پویا و دینامیک مطرح شده است و اغلب ترجمه معنا محور را در بر می‌گیرد. (همان، ص ۳۲) این دو نوع نگاه قطب‌های متضاد یک پیوستارند که در بین آنها ده‌ها نگاه و رویکرد بینابینی به ترجمه وجود دارد. علیرغم تکرر در مبانی نظری و عملی ترجمه، برخی موارد مربوط به ترجمه مورد غفلت واقع شده‌اند که از آن جمله می‌توان به ترجمه ویژگی‌های ژانری، کلان ساختارها و الگوهای بلاغی اشاره کرد. در سال‌های اخیر مطالعات فراوانی در مورد ارزشیابی ترجمه و بررسی صحت و دقت آن انجام گرفته است و در برخی موارد علیرغم ذهنی بودن ماهیت ترجمه و ارزشیابی آن، معیارهای و مقیاس‌های عینی و مرتبطی برای این مهم ارائه شده است که دارای پایایی و روایی قابل قبولی است اما مانند دیگر مبانی تئوریک ترجمه، از سنجش برخی جنبه‌های مهم تاثیر گذار مانند کلان ساختارها و الگوهای بلاغی در ترجمه عاجز بوده‌اند. بر اساس کوزمین (۲۰۰۵)، ترجمه هنر مبتنی بر علم است. به عبارت دیگر ترجمه علاوه بر این که نیاز به آموزش و مبانی نظری و گزاره‌های عملی دارد، در برخی مواقع در برگیرنده مولفه‌هایی است که برگردان آنها به زبان هدف هنرمندی خاصی می‌خواهد و مرتبط با خلاقیت مترجم است. اما هدف اصلی مقاله حاضر بررسی مولفه‌هایی است که جزء گزاره‌ها و مبانی نظری ترجمه است و زبانشناسی کاربردی به آن توجه زیادی کرده است ولی در ترجمه به صورت عملی مورد غفلت قرار گرفته است. الگوهای بلاغی مرسوم سازمان دهی

کلام و کلان ساختارهای مربوط به سازمان دهی گفتمان و ژانر از جمله این موارد هستند که نقش آنها در نگهداری معنا و پیام و هدف ارتباطی گاهی از ریزساختارهایی مانند واژه، سمانتیک و پراگماتیک فراتر می‌رود. (باتیا، ۲۰۰۴) این نقص در ترجمه با اهداف ویژه مانند ترجمه متون مطبوعاتی نمود بیشتری پیدا می‌کند زیرا وقتی مترجم در چنین محیط حرفه‌ای قرار می‌گیرد، به دلیل عینی نبودن نسبی این کلان ساختارها و الگوهای قراردادی مرسوم با پیچیدگی‌های متفاوتی روبرو می‌شود و در اغلب مواقع به دلیل نقص در مبانی تئوریک و عملی ترجمه، از ترجمه این فرامتن‌ها غافل می‌شود که باعث آسیب‌های معنایی و ساختاری به ترجمه می‌شود و ممکن است خطا در انتقال پیام را به دنبال داشته باشد. (کوی و ژائو، ۲۰۱۴) برای مثال مشاهده شده است که مترجمان ایرانی در ژانر مطبوعاتی اغلب با کلان ساختارها و الگوهای بلاغی متون خبری مرتبط با رویکردهای سازمانی، موضع سیاسی و الگوهای حرفه‌ای ژانر خبر مربوط به خبرگزاری‌های انگلیسی زبان آشنایی ندارند و اغلب الگوها و ساختارهایی را که انگلیسی زبان‌ها برای تحقق بخشیدن به معنا استفاده می‌کنند نادیده می‌گیرند.

بنابراین تحقیق حاضر تلاشی است تا با بررسی ترجمه فارسی اخبار اقتصادی و سیاسی اتخاذ شده از رسانه‌های انگلیسی زبان، میزان توجه مترجمان خبری ایرانی با کلان ساختارها و الگوهای بلاغی متون انگلیسی و برگردان آنها به زبان فارسی را مورد بررسی قرار دهد و راهکارهای مرتبط برای جلوگیری از این خطا را بیان کند. بر اساس یافته‌های شافرنر و منیت (۲۰۱۰) عدم کفایت دانش نظری ترجمه در این حیطه و عدم وجود آموزه‌های عملی برای ترجمه ویژگی‌های ژانری و الگوهای مرسوم بلاغی باعث بروز مشکلات فراوانی در این زمینه شده است.

پیشینه تحقیق

کانر (۱۹۹۶) بر این عقیده است که اهمیت تحقیق درباره الگوهای بلاغی و کلان ساختارهای متن از نقاط

ویژه و در ژانرهای تخصصی (مانند ژورنالیسم) اهمیت پیدا کرد تطبیق تطبیق نظام‌های قراردادی یک حیطه یا ژانر خاص با اهداف ارتباطی در یک بافت سیاسی واجتماعی خاص بود. بر اساس شهزاد (۲۰۱۱) تحقیقات بعدی به تحلیل متون و ژانر در این زمینه بیشتر معطوف به کشف الگوهای بلاغی و کلان ساختارها و اهمیت آنها در انتقال معانی و پیام بود. یکی از حیطه‌های که اهمیت این الگوهای بلاغی در آن نادیده گرفته شده است، حیطه ترجمه است. به همین دلیل تحقیق حاضر تلاشی است تا با بهره‌گیری از مبانی نظری ذکره شده، زوال الگوهای بلاغی و کلان ساختارها را در ترجمه رسانه‌ای بررسی کرده و چگونگی تاثیر آن در عدم انتقال صحیح و کامل پیام را بیان کند.

الگوهای بلاغی در متن

بررسی الگوهای بلاغی و ویژگی‌های ژانری یک شاخه از زبان‌شناسی کاربردی است که به بررسی رابطه‌های محکم بین زبان و فرهنگ غالب بر گفتمان نوشتاری یا گفتاری یک زبان می‌پردازد. این در شرایطی است که در ژانرهای تخصصی مانند خبر این رابطه بین فرهنگ و زبان پیچیده‌تر می‌شود و مولفه‌های دیگری مانند ماموریت سازمانی بنگاه خبرپراکنی، موضع سیاسی، اقتصادی و یا ایدئولوژیک و الگوهای مرسوم سازمان بندی گفتمان به این پیچیدگی اضافه می‌شوند. این مولفه‌ها باعث شکل‌گیری ترجیحات نوشتاری و کنوانسیون‌هایی در کلان ساختارهای متن می‌شود که هم بر معنا و هم بر شکل متن تاثیر می‌گذارند. این ترجیحات نوشتاری از طریق الگوهای بلاغی و شیوه چینش و سازمان دهی ایده‌ها در متن محقق می‌شوند ولی تشخیص آنها نیازمند دانش پیچیده زبانی و آشنایی کامل با ژانر زبان هدف است. بر اساس کوشینن (۲۰۱۱)، گزارش‌های خبری منبعی غنی از الگوهای بلاغی و ویژگی‌های ژانری هستند که به کمک آنها موضع سیاسی، ماموریت سازمانی، شیوه کنترل و اقناع مخاطب و دیگر موارد تاثیر گذار بر پیام ارتباطی عینیت می‌یابند.

عطف مهم در پیشینه زبان‌شناسی کاربردی است و موجب ارتقاء کیفیت نوشتار در محیط‌های یادگیری زبان به ویژه بافت‌های انگلیسی با اهداف ویژه شده است. تحقیق در باره کلان ساختارها و الگوهای بلاغی نوشتار نقطه عطفی در توجه به فرایندهای دخیل در تولید متن بود که بجای نگاه صرف به ویژگی‌های مکانیکی محصول تولید شده، به فرایندهای تحت تولید متن و نوع ارتباط آن با بافت سیاسی و اجتماعی و اهداف ارتباطی مترتب بر آن بافت توجه می‌نمود. (کاپلان، ۲۰۱۰، ص ۱۰۰)

هینکل (۲۰۰۴) بر این عقیده است که قبل از سال ۱۹۸۰ به کلان ساختارها و اهمیت معناسازی آنها در متون توجه نمی‌شد و بررسی الگوهای بلاغی تنها در تحلیل ادبی متون خلاصه می‌شد. هم‌چنین ژانک (۲۰۰۸) بر این عقیده است که قبل از تحلیل ژانر و نهادینه شدن نظریه‌های مرتبط با تحلیل کلان ساختارها و الگوهای بلاغی، تحقیق‌های معطوف به تحلیل متون، بیشتر به ویژگی‌های زبانشناختی متون، بررسی راهبردهای نوشتار و تولید متن و در بهترین حالت به برخی ویژگی‌های اجتماعی زبان هدف نوشتار بسنده می‌کرد. این در حالی است که پیش‌تر هابلند (۲۰۰۳) نیز علاوه بر انتقاد از نقاط ضعف موجود در این رویکرد سنتی تحلیل متون، در تحقیقات خود به اهمیت کلان ساختارها در انتقال معنا تاکید فراوانی نموده بود و الگوهای بلاغی و کلان ساختارهای متن را یک شبکه نظام یافته معنایی می‌دانست که دانش و پیام را به صورت طحاره‌ای انتقال می‌دهند.

سویلز (۱۹۹۰) از اولین محققانی بود که به صورت نظری یک مدل تحلیل ژانر متشکل از گام، حرکت و زیرگام ارایه داد که به کمک این مدل تشخیص الگوهای بلاغی در متون مختلف به صورت علمی و قابل فهم میسر بود. سیر تحقیقات سویلز از سال ۱۹۸۱ تا ۲۰۰۴ ادامه پیدا کرد. پس از آن محققان دیگری این مدل را تعمیم و توسعه دادند و در برخی مواقع مدل‌هایی مشابه یا موازی اما با ویژگی‌های متمایز ارایه کردند که از آن جمله می‌توان باتیا (۱۹۹۸) و دودلی-یوانز (۱۹۹۹) اشاره کرد. اما آنچه که در انگلیسی با اهداف

داد و علاوه بر مشخص کردن الگوهای بلاغی و فرامتن‌ها، ویژگی‌های متنیتی آنها را شناسایی و ارائه کرد.

مطالعات مربوط به این حوزه توسط محققان دیگری مانند باهاتیا (۲۰۰۴) ادامه یافت و رویکردی جدیدتری برای تحلیل ژانر و الگوهای بلاغی متون ارائه شد. در زمینه بررسی الگوهای بلاغی در ژانرها و سیاق‌های مختلف مطبوعاتی، تحقیقات فراوانی در ایران در یک دهه اخیر انجام شده است که از آن جمله می‌توان به ریاضی و عصار (۲۰۰۱)، بنیادی (۲۰۱۰) اشاره کرد.

علیرغم این پیشرفت‌های نظری و وروش شناسانه، در رویکردهای متفاوت به ترجمه متون و مبانی نظری ترجمه توجه چندانی به کلان ساختارها، فرامتن‌ها و الگوهای بلاغی نشده است و ترجمه فرم از زبان هدف به زبان مقصد در سطح اجزاء متشکله جمله و عبارت و ریز ساختارها باقی مانده است. برای مثال، به نظر می‌رسد الگوهای بلاغی و کلان ساختارها در ترجمه متون خبری توسط مترجمان خبرایرانی تشخیص داده نمی‌شوند و اغلب زوال آنها در معادل فارسی اخبار انگلیسی ترجمه شده باعث بروز آسیب‌های ساختاری و معنایی و در برخی مواقع تغییر ماهیت خبر می‌شوند.

کوی (۲۰۱۰) براین عقیده است که آشنایی با دانش ژانری و نوع شناسی متون و سازمان‌های بلاغی گفتمان‌ها باعث می‌شود تا کاربران زبان دوم هم به صورت عملی و هم به صورت نظری منتفع شوند زیرا در اغلب مواقع ساختار ژانری و سازمان متن هدف بسیار قراردادی بوده و دارای سازمان‌ها و الگوهای ساختاری از پیش تعریف شده است و مترجمان در صورت عدم وجود این مبانی نظری و عملی در ترجمه دچار اشتباه می‌شوند. ترجمه و برگردان کلان ساختارها و الگوهای ساختاری و بلاغی از مهم‌ترین شاخصه‌های تعیین کیفیت و صحت ترجمه است (همان).

این در شرایطی است که پیشتر از این ریس (۲۰۰۰) در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده بود که آشنایی با نوع‌شناسی متون یک نکته کلیدی در فرایند ترجمه است و عدم شناخت صحیح از نوع متن و ساختارهای کلان متنی باعث نارسایی در ترجمه می‌شود. هم‌چنین

بررسی مقابله‌ای الگوهای بلاغی و کلان ساختارهای ژانری از سه دهه قبل توسط کاپلان (۱۹۹۶) مطرح شد و تاکید آن در ابتدا بر روی متونی بود که به زبان دوم نگارش می‌شدند. وی در تحقیقات خود دریافته بود که فرهنگ‌های مختلف برای برای سازمان بخشیدن به گفتمان از الگوهای متفاوتی استفاده می‌کنند. خلا تئوریکی که باعث بروز این شاخه جدید از تحقیق شد این بود که زبان آموزان اغلب در حین نگارش به زبان خارجی یا زبان دوم الگوهای بلاغی زبان مادری خود را استفاده می‌کردند که در بسیاری از موارد باعث قطع ارتباط و عدم درک از متن نگارش شده می‌شد. (وایت، ۲۰۰۱) بر همین اساس تلاش‌ها برای آگاهی بخشی نویسندگان و زبان آموزان از این ویژگی‌های تاثیرگذار زبان‌شناختی آغاز شد تا آنها را از این خطای بزرگ مصون دارند. این در حالی است که الگوهای بلاغی و کلان ساختاری هر زبان مربوط به همان زبان است و یا ژانر گفتاری و نوشتاری است و عدم درک صحیح از این موضوع باعث شکست ارتباط و عدم انتقال پیام می‌شود. (کانر، ۲۰۰۲) در محیط‌های تخصصی زبان دوم این اهمیت دو چندان می‌شود زیرا لزوم آشنایی با الگوهای بلاغی و کلان ساختاری زبان دوم از یک طرف و لزوم آشنایی با الگوهای بلاغی و کلان ساختاری آن ژانر تخصصی از سوی دیگر، مترجم را با پیچیدگی‌های فراوانی روبرو می‌سازد.

در سال ۱۹۸۱ نیز جان سویلز رویکرد جدیدی از بررسی مقابله‌ای الگوهای بلاغی به نام تحلیل مقابله‌ای ژانر را ارائه کرد و برای تحقق این مهم برای اولین بار برای مشخص کردن کلان ساختارها و الگوهای بلاغی در متون انگلیسی با اهداف ویژه یک روش تحلیلی را ارائه کرد. سویلز (۱۹۸۱) علاوه بر روشمند کردن مقایسه‌ای الگوهای بلاغی در متون، حرکت‌ها و گام‌هایی را که به کمک آنها هدف ارتباطی یک گفتمان عینیت می‌یابد را مشخص کرده و با بررسی کردن ویژگی‌های اجتماعی-فرهنگی موثر بر متن پا را از بررسی زبان‌شناسانه محض الگوهای بلاغی فراتر نهاده است. به تاسی از سویلز، ون دیک (۱۹۸۸) مطالعات فراوانی را در زمینه گفتمان‌های متفاوت ژانر مطبوعاتی و ژورنالیستی انجام

جامعه آماری در دسترس و فراهم کننده غنی ترین داده‌ها انتخاب شد و نمونه‌های مورد نیاز به شیوه نمونه برداری تصادفی انتخاب شدند. بدین ترتیب، تعداد ۶۰ عنوان از اخبار سیاسی و اقتصادی رسانه‌های انگلیسی زبان که توسط مترجمان خبر سرویسهای سیاسی و اقتصادی این خبرگزاری به فارسی برگردانده شده بودند انتخاب شدند و مورد بررسی و تحلیل اولیه قرار گرفتند. در گام بعدی ۱۰ خبر اقتصادی و ۱۰ خبر سیاسی برای مراحل بعدی تحقیق و تحلیل بیشتر به همراه متن کامل انگلیسی آنان به صورت نمونه برداری غیر تصادفی در دسترس انتخاب شدند و بر اساس مدل تحلیلی گام و حرکت سویلز (۱۹۹۰) تحلیل و بررسی شدند. برای متجانس کردن اخبار سیاسی با همدیگر از یکطرف و اخبار اقتصادی از طرف دیگر از مدل نظری سه جزئی‌هالیدی (۱۹۹۷) استفاده شد که شامل زمینه، مد و فها بود. سپس همه گام‌ها و حرکت‌های کلان ساختاری و الگوهای بلاغی در متن‌های انگلیسی و فارسی شناسایی شدند.

یافته‌ها

استفاده از چارچوب نظری سویلز (۱۹۹۰) برای تحلیل اخبار انگلیسی نشان داد که این اخبار از شش حرکت اصلی تشکیل شده اند که عبارتند از عنوان، مقدمه، موضوع اصلی، تز اصلی، تحلیل و جهت گیری که بر اساس آنها ساختار همه گزارشهای خبری انگلیسی سیاسی و اقتصادی سازمان می‌یابد. این ساختار یک ساختار از پیش تعیین شده است که بر اساس اهداف و ماموریت سازمانی خبرگزاری‌های انگلیسی زبان، موضع سیاسی و اقتصادی و مشی حرفه‌ای آنان از قبل تعیین می‌شود. بر اساس تحلیل حاضر بر اساس نوع کارکرد هر یک از این حرکت‌ها، می‌توان آنها را به صورت مفهومی و ساختاری از هم تمیز داد. (جدول ۱)

ترجمه فارسی همین اخبار که توسط مترجمان خبر در یک خبرگزاری به فارسی برگردانده شده بودند به کمک چارچوب نظری سویلز تحلیل شد ولی نتایج متفاوتی حاصل شد. (جدول ۲)

در سال ۱۹۹۰، هتیم و ماسون در تحقیقات خود به نتیجه مشابهی رسیده بودند به طوری که آنها به این نتیجه رسیدند که عدم شناخت و تشخیص ساختارهای کلان متنی و الگوهای بلاغی به مثابه عدم شناخت کارکردهای ارتباطی متن است زیرا اهداف ارتباطی و پیام اصلی متون اغلب توسط ساختارهای کلان و الگوهای بلاغی تعیین می‌شوند و عدم آشنایی با آنها باعث اشتباه در ترجمه در سطح معنا و شکل می‌شود.

روش پژوهش

نتیجه همه مطالعات در تحلیل ژانر و الگوهای بلاغی و ساختارهای کلان متنی از سویلز (۱۹۹۰) تاهایلند (۲۰۱۰) و همچنین تحقیقات انجام شده در سال‌های اخیر نشان می‌دهند که گفتمان‌ها و متن‌ها بر اساس نوع خاصی از استفاده زبانی سازمان‌بندی می‌شوند که باعث تمایز ساختاری و معنایی آنها از هم می‌شود و همین تفاوت باعث می‌شود که یک ژانر از ژانر دیگر کاملاً متفاوت و دارای ساختار کلان و الگوی بلاغی متمایز باشد. بر اساس هایلند (۲۰۱۰)، آن چه که در تعیین نوع ژانر و تحلیل ژانر اهمیت دارد، تعیین ویژگی‌های بلاغی و الگوهای بلاغی هر متن است که متناسب با بافتی که متن در آن استفاده شود، معنی خاص و پیام ارتباطی خاص متناسب با آن بافت را متبادر و القاء می‌کند.

بنابراین تحقیق حاضر تلاشی است تا با استفاده از چارچوب نظری سویلز (۱۹۹۰) که بر پایه تحلیل گام‌ها و حرکت‌های ساختاری متن استوار است، به بررسی زوال ساختارهای کلان و الگوهای بلاغی فرامتنی در اخبار سیاسی و اقتصادی ترجمه شده از انگلیسی به فارسی در خبرگزاری مهر تهران پردازد و راهبردهای متناسب با آن را ارائه کند.

جمع‌آوری داده و ابزار

از آنجایی که تحقیق حاضر یک تحقیق کیفی به شمار می‌رود، بر اساس مک کی و گس (۲۰۰۶)، با استفاده از شیوه‌های نمونه برداری کیفی، خبرگزاری مهر به عنوان

می‌شود بخش مهمی از معنا و ساختار انتقال پیدا نکند. هم‌چنین نتایج تحقیق نشان داد که عدم تشخیص این الگوهای بلاغی و ویژگی‌های ژانری و حرکت‌ها و گام‌هایی که تشکیل دهنده کلان ساختار متون انگلیسی هستند باعث بروز این نقص در ترجمه شده است. در چنین شرایطی مترجمان ایرانی عمده توجه خود را معطوف ویژگی‌های اطلاع‌رسانی خبر و توالی اهمیت گزاره‌های خبری می‌کنند و عناصر خبری را بدون توجه به الگوهای بلاغی و ویژگی‌های ژانری بر اساس اهمیت (هرم وارونه) و یا دیگر شیوه‌های کلاسیک خبرنویسی سازمان‌دهی می‌کنند. به همین دلیل در اغلب مواقع مهم‌ترین هدف ارتباطی متن که همان موضع رسانه‌ای و رویکرد سازمانی نگارنده خبر است و از طریق حرکت چهارم (هدف اصلی) تحقق می‌یابد نادیده گرفته می‌شود. نتایج تحقیقات بدست آمده توسط پاک (۱۹۹۸) نیز پیشتر نشان داده بود که چنین حرکت ژانری از حرکت‌های اجباری در نگارش سر مقاله‌های خبری است و عدم توجه به آن باعث بروز مشکلات معنایی و ساختاری ویران‌کننده می‌شود. یک تحقیق که در دانشگاه بیرمنگام رابطه بین کارکرد ارتباطی و ویژگی‌های زبانشناختی متون مختلف را بررسی می‌کرد نشان داد که بین کارکرد ارتباطی متون دانشگاهی و ساختار زبانشناختی نگارش آنها یک رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد به گونه‌ای که هر کارکرد ارتباطی توسط نوع خاصی از ساختارهای زبانشناسی و الگوهای بلاغی تحقق می‌یابد و این الگوهای بلاغی و ساختارها سازنده ژانرها و زیر-ژانرهای گوناگون هستند که توجه به آنها یک فاکتور بسیار کلیدی در نگارش متون است. (یاکوب، ۲۰۱۳) این یافته‌ها با نتایج حاصل از تحقیق حاضر تناظر دارد. هم‌چنین در یک تحقیق دیگر که در ایران توسط عادل نیا و صالحی (۲۰۱۶) انجام گرفت، نتایج مشابهی حاصل شد. نتایج این تحقیق که به بررسی تأثیر آگاهی از اصول ژانر بر مهارت قرائت و درک مطلب دانش‌آموزان یادگیرنده زبان دوم می‌پرداخت نشان داد که آگاهی از اصول ژانر باعث افزایش معنادار توانش زبانی

نتایج بدست آمده در این تحقیق نشان داد که الگوهای بلاغی متون انگلیسی پس از ترجمه شدن به زبان فارسی کاملاً تغییر می‌کنند به طوری که دو ژانر کاملاً متفاوت را تشکیل می‌دهند. این در شرایطی است که الگوهای بلاغی و حرکت‌های ژانری تشکیل‌دهنده یک گفتمان، از اجزاء اصلی زبانی آن گفتمان به شمار می‌روند و زوال هر کدام از این حرکت‌ها تأثیرات عمیقی بر شکل و معنی آن گفتمان بر جای می‌گذارد. برای مثال در متون خبری انگلیسی زوال حرکت چهارم (هدف اصلی)، مهم‌ترین مولفه انتقال معنا در اخبار انگلیسی که همان هدف سازمانی، موضع سیاسی و یا رویکرد سازمانی است را از بین می‌برد. عدم تشخیص این حرکت‌ها توسط مترجم باعث زوال الگوهای بلاغی، زوال بخش مهم و تأثیر گذاری از معنا و در نهایت تغییر کلان ساختار گفتمان می‌شود که باعث می‌شود قسمتی از معنا از زبان مقصد به زبان مبدا منتقل نشود و شکل (کلان ساختار) گفتمان نیز ناقص انتقال یابد و یا به کلی تغییر کند.

هم‌چنین نتایج این بررسی‌ها نشان داد که مترجمان خبر ایرانی با الگوهای بلاغی و کلان ساختارهای متون انگلیسی که به ژانر خبر انگلیسی هویت می‌دهند، آشنایی ندارند و دانش زبانی کافی برای تشخیص آنها در متن خبر را ندارند. بنابراین آنها ترجمه اخبار خود را بر اساس شیوه چینش سخت خبر و به صورت هرم وارونه سازمان‌دهی می‌کنند و قادر به شناسایی و ترجمه هدف اصلی متن که مهم‌ترین حرکت ژانری در نگارش گزارش‌های خبری و یا همان نرم خبر است نیستند. این نقص دانش زبانی در ترجمه باعث زوال الگوهای بلاغی و حرکت‌های ژانری از زبان مبدا به زبان مقصد می‌شود و باعث دگردیسی ساختاری و ژانری همان متن از یک زبان به زبان دیگر می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که ویژگی‌های ژانری و الگوهای بلاغی متون اخبار انگلیسی هنگام برگردان به فارسی دچار زوال می‌شوند که باعث

زبان آموزان با الگوهای بلاغی به صورت مقابله‌ای بین زبان هدف و زبان مقصد باعث آشنا کردن آنان با تغییرات زبانشناختی در گفتمان‌های نوشتاری و گفتاری گوناگون می‌شوند. (آکسیوا، ۲۰۱۰ و باسیلوف، ۲۰۰۸) یکی دیگر از راهبردهایی که به مترجمان کمک می‌کند تا از پس مولفه‌های پیچیده ژانری در ترجمه برآیند، ارائه واحدهای درسی ترجمه با اهداف ویژه است که بر اساس پروژه‌های نیازسنجی، اهداف آموزشی و پیش نیازهای زبان‌شناختی آن از قبل مشخص شده باشد. در این روش محتوای زبانی، نیازهای آموزشی و اهداف ترمی و شیوه‌های ارزشیابی حول محور ترجمه طراحی می‌شوند. در این روش از فرایند ترجمه برای آموزش ترجمه و آموزش تفاوت‌های موجود در الگوهای بلاغی - اجتماعی و ساختارهای زبانی متون مختلف استفاده می‌شود. بر اساس لمک (۱۹۹۳) استفاده از ترجمه برای آموزش الگوهای بلاغی و دیگر مولفه‌های زبانی کمک می‌کند تا مترجم بتواند الگوهای ساختاری و ژانری‌ای را که بر اساس آنها اطلاعات فنی متون تخصصی سازمان یافته‌اند شناسایی کرده و ساختارهای بلاغی آنان را تشخیص دهند. هم‌چنین مترجمان می‌توانند به کمک این روش می‌توانند همه ویژگی‌های زبان مبداء را در تمام سطوح شکلی زبان تحلیل کرده و به کمک آن سختی‌های احتمالی را که در ترجمه متون با آن روبرو می‌شوند شناسایی کرده و برای عبور از آنها تمهیدات راهبردی اتخاذ کنند. (ولکووا، ۲۰۱۴)

راهبرد پایانی که پیشنهاد می‌شود استفاده از کلاس‌های عرضی کوتاه مدت برای مترجمان شاغل در محیط‌های حرفه‌ای گوناگون (مانند ترجمه خبر) است که طی آن منابع راهبردی که نویسندگان و گویندگان متون زبان اصلی برای سازمان دهی منطقی گفتمان خود استفاده می‌کنند در اختیار مترجمان قرار گیرد. به عبارت دیگر آموزش مترجمان توسط الگوهای پیش ساخته بلاغی متون تخصصی متفاوت می‌تواند یک راهبرد میانبر برای آموزش این دسته از مولفه‌های زبانشناختی در متون زبان اصلی باشد. آشنا کردن مترجمان خبر با شیوه نامه‌های نگارش خبر نیز می‌تواند کمک فزاینده‌ای در این مسیر باشد.

یادگیرندگان می‌شود و بر نمره قرائت و درک مطلب آنان نیز تاثیر زیادی دارد. در یک تحقیق با رویکرد مشابه که در مالزی توسط آذر وهاشیم (۲۰۱۷) انجام گرفت، نتایج حاصله قرابت زیادی با یافته‌های تحقیق حاضر داشت. نتایج این تحقیق نشان داد که ساختارهای کلان سازماندهی متن و ساختار شماتیک مقاله‌های علمی تاثیر فراوانی بر دسته‌بندی ژانری و کارکردی این نوع از مقالات دارد به گونه‌ای که در ژانر مقالات پژوهشی به واسطه همین تفاوت‌های ساختاری، زیر-ژانرهای متفاوتی را ایجاد کرده است که هر کدام کارکرد ارتباطی گوناگونی دارد. از آن جایی که اهمیت این دانش ژانری و الگوهای بلاغی در نگارش و ترجمه متون در محیط‌های حرفه‌ای مانند خبرگزاری‌ها مضاعف است، تحقیق حاضر تلاش کرده است تا با بهره‌گیری از نتایج تحقیق و آموزه‌های بدست آمده از زبان دوم، راهبردهایی را به شرح زیر ارائه کند.

ارائه تکالیف ژانر-محور به زبان آموزان و دانشجویان مترجمی یکی از راهبردهایی است که می‌تواند علاوه بر درگیر کردن آنان در فرایند ترجمه، آگاهی زبان آموزان را نسبت به ویژگی‌های زبانی مرتبط با متون مبداء و مقصد به صورت مقابله‌ای افزایش دهد. ارائه این تکالیف باید بر اساس توالی‌ها و روش‌های تدریس باشد به طوری که هر تکلیف شامل مرحله‌های پیش - تکلیف، تکلیف و پسا - تکلیف باشد. در مرحله پیش - تکلیف هدف از ارائه تکلیف و وظایف مترجم به زبان آموز گوشزد می‌شود و به صورت مستقیم یا غیر مستقیم آموزش‌های زبانی و فرا زبانی لازم در خصوص الگوهای بلاغی و ژانری به دانش آموزان ارائه می‌شود. در گام تکلیف نیز ترجمه توسط زبان آموز انجام می‌شود. در گام پسا - تکلیف نیز صحت برگردان الگوهای بلاغی و دیگر مولفه‌های زبانی توسط معلم بررسی می‌شود و بازخوردهای لازم توسط معلم ارائه می‌شود. بر اساس یافته‌های آوری (۲۰۰۶)، تکالیف ترجمه‌ای می‌تواند یک ابزار آموزشی مناسب برای آموزش ژانر و الگوهای بلاغی متن و دانش زبانی مرتبط با آن باشد. چنین تکالیفی علاوه بر آشنا کردن

جدول ۱ - الگوهای بلاغی و کلان ساختار متون خبری انگلیسی بررسی شده

فراوانی (درصد)		تعریف	حرکت‌ها
اخبار اقتصادی	اخبار سیاسی		
۱۰۰	۱۰۰	محوری را مشخص می‌کند که موضوع متن حول آن محور استوار است	عنوان
۹۵	۹۰	قسمتی از متن است که ذهن مخاطب را برای آنچه که در ادامه متن می‌آید آماده می‌کند	مقدمه
۹۰	۹۰	موضوع محوری است که مساله اصلی خبر است	موضوع اصلی
۸۰	۸۵	قسمتی از متن است که موضع (سیاسی، اقتصادی، سازمانی و یا حرفه‌ای) نگارنده خبر را درباره موضوع اصلی بیان می‌کند	هدف اصلی
۸۵	۷۵	آن قسمت از متن است که از طریق گام‌های (ریز حرکت‌های) متفاوت مانند تاریخچه، بحث، تحلیل کارشناسان، گزارش‌های دیگر و ..... اطلاعات بیشتری را در مورد موضوع اصلی در اختیار مخاطب قرار می‌دهد.	تحلیل
۸۰	۸۰	بیان دیگری از هدف اصلی است که با الفاظ و کلمات دیگری مخاطب را در جهت حرکت چهارم (هدف اصلی) اقناع می‌کند.	جهت دهنده

جدول ۲ - الگوهای بلاغی و کلان ساختار متون خبری ترجمه شده

فراوانی (درصد)		تعریف	حرکت‌ها
اخبار اقتصادی	اخبار سیاسی		
۱۰۰	۱۰۰	موضوع اصلی و مهم ترین موضوع خبر است که توسط یک عبارت یا جمله اظهاری بیان می‌شود	عنوان
۱۰۰	۱۰۰	همان عنوان خبر است که به صورت یک جمله کامل و یا یک جمله مرکب بیان می‌شود و جزئیات بیشتری از خبر را بیان می‌کند	چکیده خبر
۱۰۰	۱۰۰	همان چکیده خبر است که در آن به مکان، زمان و انجام دهنده خبر و جزئیات بیشتری نسبت به چکیده ارائه می‌شود.	مقدمه
۱۰۰	۱۰۰	قسمتی از متن خبر است که موضوعات مرتبط با خبر را بر اساس اهمیت و یا تاریخ رخداد و یا یک رده بندی دیگر از بالا به پایین چیش می‌کنند.	بدنه خبر
۳۵	۳۰	تحلیل کارشناسان مختلف را بر اساس موافق/ مخالف و یا یم دسته بندی دیگر بدون اتخاذ هیچ موضعی و یا رویکرد جانبدارانه‌ای بعد از بدنه خبر می‌آورند	تحلیل
۱۰	۲۵	ارائه یک نتیجه گیری از تمام مباحث ارائه شده به صورت یک جمله اظهاری است	نتیجه گیری

- فهرست منابع
- Cui, Y & Zhao, Y (2104). Translation of rhetorical figures in the advertising discourse: a case study. *International Journal of Society, Culture & Language*, 2(2), 57- 67
- Hatim, B & Mason, I (1992). *Discourse and the Translator*. Third impression. London and New York: Longman Group Ltd.
- Hinkel, E. (2004). *Teaching academic ESL writing*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Hyland, K. (2003). *Second language writing*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Hyland, Ken, (2010). Genre Analysis. In: Kirsten Malmkjær, Ed, *the Routledge Linguistics Encyclopedia*. Third edition edn. London and New York: Routledge, pp. 210-212.
- Kaplan, R. B. (1966). Cultural thought patterns in inter-cultural education. *Language learning*, 16 (1), 1-20.
- Kaplan, R. B. (Ed.) (2010). *The Oxford handbook of applied linguistics* (2nd ed.). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Koskinen, K (2011). *Institutional translation. Handbook of Translation Studies: volume 2*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, pp. 54-60.
- Kuz'min, S. (2005). *Idiomatic heskiy perevods russkogo yazyka Na angliyskiy*. (Idiomatic translation from Russian into English). Moscow: Flinta
- Pym, A. (2010). *Exploring Translation Theories*. London and New York: Routledge
- Adelnia, R & Salehi, H (2016). Effects of using tenets of genre analysis on Iranian pre-intermediate EFL learners' reading comprehension. *International journal of foreign language teaching & research*. 4(14), 35-45
- Azar, A & Hashim, A (2017). Analyzing the macro-organization structures of the review article genre in applied linguistics. *Issues in Language Studies*, 6 (1), 1-28
- Bhatia, V. K. (1998). Generic Conflicts in Academic Discourse. *Genre Studies in English for Specific Purpose*. 15-28
- Bhatia, V. K. (2004). *Worlds of written discourse: A genre-based view*. London: Continuum International.
- Bhatia, V.K. (2008). *Genre analysis, ESP and professional practice*. English for Specific Purposes 27: 161-174.
- Bonyadi, A. (2010). The rhetorical properties of the schematic structures of newspaper editorials: A comparative study of English and Persian editorials. *Discourse and Communication*, 4(4) 323-42
- Choi, J (2010). *A Study on English-Korean Translation of Conjunctive Adjuncts*. PhD dissertation. Pusan: Pusan National University.
- Connor, U. (1996). *Contrastive rhetoric: Cross-cultural aspects of second-language writing*. Cambridge, UK: Cambridge University Press
- Connor, U. (2002). New directions in contrastive rhetoric. *TESOL Quarterly*, 36(4), 493-510.

- Yaakob, S (2013). A genre analysis and corpus-based study of university lecture introductions. Published PhD thesis, Birmingham University.
- Pak, C (1996). A comparative applied genre analysis of newspaper editorials. Phd thesis, Michigan University, Michigan, United States.
- Reiss, (2000). *Translation Criticism: The Potentials and Limitations: Categories and Criteria for Translation Quality Assessment*. Manchester: St. Jerome.
- Riazi, A. M. & Assar, F. (2001). A Text Analysis of Persian Newspapers Editorials. *Journal of Social Sciences and Humanities of Shiraz University*.
- Schäffner, C & Bassnett, S. (2010). Politics, Media and Translation-Exploring Synergies. In: Christina Schäffner and Susan Bassnett, Eds, *Political Discourse, Media and Translation*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, pp. 1-29.
- Shehzad, W. (2011). Outlining purposes, stating the nature of the present research. *Journal of technical writing and communication*. 41(2). 139-160
- Swales, J.M. (1981). *Aspects of article introductions*. ESP Monograph No.1, Language Studies Unit: Aston University.
- Swales, John M. (1990) *Genre Analysis: English in academic and research settings*. Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press
- Van Dijk, T. A (1988) . *News as Discourse*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- White, R. (2001). Closing the gap between intercultural and business communication skills. University of Reading, Department of Applied Linguistics